

תקצ. סדר הראוי לתקיעת שופר, ובו כ"א סעיפים:

א כִּמָּה תִּקְיָעוֹת חֲזָב אָדָם לְשִׁמְעַ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה?^א – תִּשְׁעָ: תר"ת^ב, תר"ת, תר"ת, תר"ת. לְפִי שְׁשָׁלֵשׁ פְּעָמִים "תְּרוּעָה" נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: שְׁתִּים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה^ד, וְאַחַת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁל יוֹבֵל^ה, וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ שֶׁהוּ לְמִדִּין זֶה מְזָה^ו, וְלִכְךָ הָרִי הוּא כְּאֵלוֹ כֹּל הַשְּׁלֵשׁ פְּעָמִים "תְּרוּעָה" נֶאֱמָרִים בְּכָל אַחַת מֵהֶן^ז, וְכָל "תְּרוּעָה" צָרִיכָה לִהְיוֹת פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּפְשׁוּטָה לְאַחֶיהָ, וְהוּן הַנִּקְרָאִים תִּקְיָעוֹת סִתָּם, שֶׁנֶּאֱמָר^ח "וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה", מִשְׁמַע שְׁצָרִיךְ לְהִעֲבִיר קוֹל פְּשׁוּט וְאַחַר כֵּן תִּהְיֶה הַתְּרוּעָה, דְּלִשׁוֹן "וְהִעֲבַרְתָּ" מִשְׁמַע הִעֲבַרְתָּ קוֹל פְּשׁוּט^ט, וְאַחַר הַתְּרוּעָה נֶאֱמָר^י: "תִּעֲבְרוּ שׁוֹפָר וּגוֹ"^י, מִשְׁמַע שֶׁאַחַר הַתְּרוּעָה צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהִעֲבִיר קוֹל פְּשׁוּט, וְכֵן בְּכָל תְּרוּעָה וְתְרוּעָה בֵּין שָׁל יוֹבֵל בֵּין שָׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהוּ לְמִדִּין זֶה מְזָה^כ.

ב "תְּרוּעָה" זֶה הָאֱמוּנָה בַּתּוֹרָה^א מִתְּרַגְּמִינָן "יִבְבָּא", וְכִתִּיב^ב "בְּעַד הַחֲלוֹן

---

^א רמב"ם פי"ג ה"א. שו"ע ס"א.

^ב תקיעה-תרועה-תקיעה.

^ג גמרא לד, א.

^ד (א) "זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד). (ב) "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א).

^ה ביום הכפורים של שנת החמישים (מתחילת ספירת שמיטה ראשונה) נאמר (ויקרא כה, ט): "והעברת שופר תרועה".

^ו שמועה שהועברה בעל פה איש מפי איש ממש רבנו עד לחכמי התלמוד.

^ז ראש השנה מיובל, ויובל מראש השנה.

^ח גם בראש השנה וגם ביובל.

^ט ויקרא כה, ט.

^י רש"י לד, א ד"ה והעברת.

^{יא} באותו פסוק (ויקרא שם).

^{יב} כאמור לגבי תרועה, והוא הדין לגבי תקיעה לפני ואחריה.

וראה לקמן סי' תקצג ס"ג: "התקיעות מעכבות זו את זו, שאם יודע לתקוע ואינו יודע להריע – לא יתקע כלום, לפי שאין כאן מצוה כלל, אלא אם כן תוקע ומריע ותוקע ג' פעמים, כמ"ש בסי' תקצ".

^{יג} בשלושת המקומות הנ"ל.

^{יד} שופטים ה, כח.

נשקפה ותיבב אם סיסרא^{טו}, משמע שהיבבא" היא כקול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומילל. ויש להסתפק אם "יבבא" זו היא כמו שדרך החולים שמאריכים בגניחותם ומשמיעים קול אחר קול ומאריכים בהם קצת, וזה נקרא "גנח"^{טז}, או שהיא כמו אדם המילל ומקונן שמשמיע קולות קצרים מאוד תכופים זה לזה, וזה נקרא "יליל"^{יז}, או שהיא כמו שניהם ביחד זה אחר זה היללה אחר הגניחה^{יח}, שכן דרך הבוכה מגנח ואחר כך מילל^{יט}.

ותקנו חכמים^כ כדי לצאת ידי כל הספקות^{כא} לתקע תשר"ת ג' פעמים, שמא התרועה היא גניחה ויללה ביחד, ואחר כך תשר"ת ג' פעמים, שמא התרועה היא גניחה לבד^{כב} והיו היללות^{כג} הפסק בין התרועה^{כד} להתקיעה שלאחריה, והתורה אמרה^{כה}: פשוטה לאחריה^{כו} בלא הפסק קול שופר שאינו פשוט בינתים^{כז}, ואחר כך תשר"ת ג' פעמים, שמא התרועה היא היללה לבד^{כח}, והיו הגניחה^{כט} שבסדר תשר"ת הפסק בין התרועה להתקיעה שלפניה^ל.

---

^{טו} גמרא לג, ב.

^{טז} וזה מה שנקרא "שברים" אצלנו.

^{יז} וזה מה שנקרא "תרועה" אצלנו.

^{יח} וזה שברים ותרועה ביחד.

^{יט} לכן תוקעים תחילה שברים ואח"כ תרועה.

^כ גמרא שם: "אתקין רבי אבהו".

^{כא} ראה גם לקמן סי' תקצב סוס"ג.

^{כב} שברים שלנו.

^{כג} תרועה שלנו.

^{כד} שזהו שברים שלנו.

^{כה} במה שכתבה "תעבירו שופר" מיד אחרי "שופר תרועה".

^{כו} לאחר התרועה.

^{כז} ביניהם.

^{כח} תרועה שלנו.

^{כט} שברים שלנו. ואולי צ"ל: הגניחות.

^ל כי התורה אמרה "והעברת שופר תרועה", דהיינו קול פשוט לפני התרועה בלא הפסק קול שאינו פשוט ביניהם.

ולפי זה מי שלא תקע תקיעות אלו באופן האמור בפנים, ספק אם יצא י"ח של תורה. אבל מאידך ראה לקמן סי' תקצג ס"ג: "אם יודע להריע תרועה שלנו ואינו יודע לתקוע השברים – יתקע תשר"ת ג' פעמים, וכן אם יודע לתקוע שברים ואינו יודע התרועה שלנו – יתקע תשר"ת ג' פעמים, דשמה מה שהוא יודע זו היא תרועה האמורה בתורה, ונמצא –

ג אם התנה בתקיעה אחרונה של ג' סדרי תשר"ת שאם סדר תשר"ת הן הן עקר המצוה^{לא} תעלה לו תקיעה זו לתקיעה אחרונה של תשר"ת, ואם סדרי תשר"ת הן עקר המצוה ובהן הוא יוצא ידי חובתו^{לב} תעלה לו תקיעה זו לתקיעה ראשונה של תשר"ת – אינו צריך לתקע שנית לפני תשר"ת הראשון, שהרי ממה נפשך הוא יוצא בתקיעה זו^{לג}. וכן הדין^{לד} אם התנה בתקיעה אחרונה של תשר"ת שתעלה לו לתקיעה ראשונה של תר"ת^{לה}.

אבל אם לא התנה כן – אין תקיעה אחת עולה לשני סדרים תשר"ת ותשר"ת, ולא לתשר"ת ותר"ת, לפי שמצות צריכות כונה^{לו}. ואם נתפנו בתקיעה זו להשלמת סדר תשר"ת – אינה עולה להתחלת תשר"ת^{לי}, שאם תשר"ת עקר המצוה אם כן פשנתפנו בתקיעה זו להשלמת תשר"ת – לא תקע לשם מצוה

מקיים המצוה כמאמרה". כלומר מצד ספק יתקע מה שיודע לתקוע. אבל פשוט שאינו יכול לברך על תקיעות אלו, משום חשש ברכה לבטלה, כדלקמן סוסי"ט.

והנה בסיי תקצב ס"ד הביא רבנו את דעת רב האי גאון: "שמן התורה בין שברים בין תרועה שלנו הכל נקרא תרועה, ואיך שיעשה אדם בין שברים לבד בין תרועה שלנו לבד הוא יוצא ידי חובתו, ובדורות הראשונים היו מקצת מקומות נוהגין לעשות שברים, ומקצת נוהגין לעשות תרועה שלנו, ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן מן התורה, אלא לפי שהיה הדבר נראה כמחלוקת בעיני ההמון, לכן ראו חכמים לתקן שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד, ולא יראה ביניהם דבר שנראה כמחלוקת בעיני ההמון, [ו]התקינו לתקוע תשר"ת ג' פעמים, תשר"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים, כדי לצאת מספיקות ההמון מחמת חלוקת מנהגים".

אך מזה שרבנו לא הביא דעה זו כאן, משמע שאינו מקבל דעה זו להלכה (וכמובן גם ממה שבסיי תקצב ס"ג הביא רק הטעם המובא בפנים כאן, שמי שתוקע רק תר"ת או תשר"ת ספק אם יצא מן התורה). ומה שהביא סברא זו בסיי תקצב, זהו רק כדי לבאר את המנהג לתקוע במוסף תשר"ת למלכויות, תשר"ת לזכרונות, ותר"ת לשופרות, אך לא לענין לסמוך עליה להלכה בתקיעות מיושב, כגון לענין שיוכל לברך על תקיעות תר"ת או תשר"ת בלבד.

^{לא} כיון שיש בהם גם שברים וגם תרועה, ולכן נקט "הן הן".

^{לב} ולא בתשר"ת שתקע לפני כן.

^{לג} שאם תשר"ת עיקר המצוה הרי התקיעה שייכת לתשר"ת, ואם תשר"ת עיקר המצוה הרי התקיעה שייכת לתר"ת.

^{לד} ב"י סוד"ה ומ"ש רבנו דמסתפקא לן. רמ"א ס"ו.

^{לה} אם תר"ת הוא עיקר המצוה.

וראה לקמן סעי' י-יא אם האריך בתקיעה אחת כדי שיעור של שתי תקיעות, האם עלתה לו.

^{לי} כדלעיל ס"י תקפט ס"ה.

^{לז} רא"מ בביאורו לסמ"ג הל' שופר (יא, ד).

כָּל־לֵחַ. וְכֵן בְּתַקִּיעָה שְׁבִין תַּשִּׁית לְתַרְיִית לֵט.

ד שְׁעוֹר תַּקִּיעָה הָאֲמוֹרָה בְּתוֹרָה כְּשְׁעוֹר תְּרוּעָה הָאֲמוֹרָה בְּתוֹרָה, וְשְׁעוֹר תְּרוּעָה הָאֲמוֹרָה בְּתוֹרָה כְּגִי יְבָבוֹת מ.

[וְגִי יְבָבוֹת מ^א] – יֵשׁ אוֹמְרִים מ^ב דְּהִינוּ גִי כַחוֹת בְּעֶלְמָא מ^ג, וְהִם נִקְרְאִים טְרוּמִיטִין מ^ד.

וְעַכְשָׁו שְׁתַּקְנוּ חֲכָמִים לְתַקַּע תַּשְׁרִית תַּשִּׁית תַּרְיִית כְּדִי לְצַאת מִכָּל הַסְּפָקוֹת שְׁיֵשׁ בְּתְרוּעָה מ^ה – צָרִיךְ לְהַצְרִיךְ בְּתַקִּיעָה שֶׁל תַּשְׁרִית כְּשְׁעוֹר תְּרוּעָה שֶׁל סֵדֶר תַּשְׁרִית מ^ו, דְּהִינוּ גִי שְׁבָרִים בִּינוּנִים, שְׁהִם כְּגִי גְנִיחוֹת בִּינוּנִיּוֹת מ^ז, וְכִגִי יִלְלוֹת קִטְנוֹת מ^ח, שְׁהִרִי הַכֹּל בְּיַחַד הוּא תְּרוּעָה שֶׁל סֵדֶר תַּשְׁרִית מ^ט.

ל^ח שאם האמת היא שעיקר המצוה הוא תש"ת, הרי הכוונה שלו בתקיעתו לשם השלמת תשר"ת מפקיעה את המצוה מתקיעה זו, וכאילו שתקע סתם.

ל^ט שאם תר"ת עיקר המצוה, אם כן כשנתכוין בתקיעה זו להשלמת תש"ת לא תקע לשם מצוה כלל.

ומזה מובן שבאותו סדר עצמו, תקיעה של סוף תשר"ת הראשון יכולה לעלות לו לתחילה של תשר"ת השני, כיון שאם תשר"ת הוא עיקר המצוה, הרי גם אם נתכוין לסוף תשר"ת הרי תקע לשם מצוה, ואם כן יכולה לעלות לו גם לתחילה של תשר"ת השני. והוא הדין בתש"ת ובתר"ת.

מ משנה לג, ב. מה שכתב "כג" יבבות" ולא "גי יבבות", משום שהכוונה ששיעור התרועה בשופר הוא כמו שיעור גי יבבות שהאדם מייבב בפיו (ע"פ תוס' יו"ט פ"ד מ"ט). ושיעור זה נקבע משום שכן דרך האדם לייבב גי יבבות או ליילל גי יללות (רמב"ם בפיה"מ שם).

מ^א לכאורה כצ"ל, ונשמט מפני מילים הדומות: כג' יבבות וג' יבבות.

מ^ב רש"י שם ד"ה שלש יבבות. דעת החולקים מובאת לקמן ס"ו.

מ^ג שלוש כוחות סתמיות, דהיינו כל יבבא היא כח אחד. והנה רש"י שם הוסיף התיבות "כל שהוא", וכן העתיק בשו"ע הב"י, אך רבנו השמיטן, מפני ששיעור כח זה תלוי במחלוקת אם תרועה זו גניחה או יללא, וכפי שיבאר בהמשך.

מ^ד בירושלמי ר"ה פ"ד ה"א נקרא "טורמיטה", והוא מלשון יוני, ופירושו: קול רועם (ע"פ הערוך השלם), ואם כן גי כוחות היוצאות מהשופר הם גי טרומיטין.

והנה טרומיטין כאן הכוונה ל"כוחות בעלמא", ולא ירד לפרט מהו שיעור של כל כח. אך בהמשך קורא "טרומיטין" רק לקולות התרועה, כדי להבדילם מהשברים.

מ^ה כדלעיל ס"ג.

מ^ו תוס' שם ד"ה שיעור. רא"ש שם סי' י.

מ^ז דהיינו גניחה ממוצעת, לא ארוכה ולא קצרה.

מ^ח שבאות אחר הגניחות.

מ^ט כדלעיל ס"ב.

ובסדר תש"ת אינו צריך להאריך בתקיעותיו אלא כדי שיעור ג' שברים
בינונים, שזהו שיעור תרועה של סדר תש"ת.

ובתקיעות של סדר תר"ת אינו צריך להאריך אלא כדי שיעור ג' יללות
קטנות, שזהו שיעור תרועה של סדר תר"ת.

ואם רוצה להאריך הרבה בכל תקיעה – הרשות בידו להאריך כמה שירצה,
ולא אמרו שיעור לתקיעות אלא שלא יפחת מהשיעור.

וכן בתרועה יכול להאריך בטרומיטין כמה שירצה,^י וכן בשברים אם מוסיף
על ג' שברים – אין בכך כלום^כ, ואינו כמפסיק בין התרועה^{כב} או השברים^{כג}
לתקיעה שלאחריו, כיון שעושה כל השברים או כל הטרומיטין^{כד} בנשימה
אחת^{כה}.

ומכל מקום נהגו שלא להוסיף על ג' שברים^{כו}, אבל טרומיטין יכול לעשות
כמה שירצה^{כז}.

---

^י שאין הגבלה לתרועות (שו"ע).

^{כא} כלומר, אינו פוגם בזה כלום. ולהעיר שלגבי שברים נקט לשון יותר זהירה, ולא
כלשון בתרועה: "יכול.. כמה שירצה", משום שההוספה בשברים היא לא לכתחילה
ממש, רק שאם מוסיף "אין בכך כלום", כלומר לא הפסיד. ולכן גם לפי המנהג
הזהירות שלא להוסיף היא רק בשברים ולא בתרועה, עיין לקמן הטעם.

^{כב} כשמאריך בתרועה.

^{כג} כשמאריך בשברים.

^{כד} של התרועה.

^{כה} ראה **טור ושו"ע ס"ד**. ר"ן (י, ב) ד"ה מתקיף, הובא בב"י ד"ה ונראה.

אבל אם הוסיף על השברים או התרועה בהפסק נשימה – ראה לקמן סי"ז.

ומשמע שאם אינו עושה אותם בנשימה אחת – הרי זה הפסק.

^{כז} מ"א סק"ב, בשם מהרי"ל ה"ל שופר (ע"י רצא). והטעם לכך כתב המחצה"ש שהוא
כדי שיוכל לעשות שברים ותרועה בנשימה אחת, שאם יאריך בשברים לא ישאר לו די
כח לעשות תרועה אחרי שברים באותה נשימה. וכדי שלא לחלק בין שברים של
תשר"ת לשברים של תש"ת – אין להוסיף גם בשברים של תש"ת.

ומנהג חב"ד לתקוע שלשה שברים וחצי – ראה אג"ק ח"כ ע"י לט. המלך במסיבו ח"א
ע"י נה-נז.

^{כז} וכן מנהג חב"ד – ראה אוצר מנהגי חב"ד ר"ה ע"י קכב-ג.

וַיֵּשׁ עוֹשֵׁיוֹנִי^{נח} בְּסוֹף הַגִּי שְׁבָרִים קוֹל פְּשׁוּט כְּעֵין תְּקִיעָה^{נט}, וְכֵן עוֹשֵׁין בְּסוֹף הַטְרוֹמִיטִין^ס. אָבֵל אֵין הַמְנָהֵג לַעֲשׂוֹת כְּסֵא.

ה וְצָרִיךְ לְזַהֵר בְּשְׁבָרִים שֶׁל סֵדֶר תִּשְׁרִית שֶׁלֹּא יֵאָרִיךְ בְּשֶׁבֶר אֶחָד מֵהַגִּי שְׁבָרִים כְּדֵי שְׁעוֹר ג' שְׁבָרִים בֵּינוֹנִים וְגו' יִלְלוֹת דְּהִינּוּ טְרוֹמִיטִין^{סב}, שֶׁזֶּהוּ שְׁעוֹר תְּקִיעָה שֶׁל סֵדֶר תִּשְׁרִית, וְאִם מֵאָרִיךְ בְּשֶׁבֶר אֶחָד כְּשְׁעוֹר זֶה – יֵצֵא מִכָּלל שֶׁבֶר וַיִּקְרָא בְּשֵׁם תְּקִיעָה. וּבְסֵדֶר תִּשְׁרִית שֶׁשְׁעוֹר תְּקִיעָה הוּא כְּגו' שְׁבָרִים בֵּינוֹנִים – לֹא יֵאָרִיךְ בְּשֶׁבֶר אֶחָד כְּדֵי שְׁעוֹר ג' שְׁבָרִים בֵּינוֹנִים, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִכָּלל שֶׁבֶר וַיִּקְרָא בְּשֵׁם תְּקִיעָה^{סג}. וְאִם לֹא נִזְהָר בְּכָךְ^{סד} – אֲפֹלוּ בְּדִיעֵבֵד לֹא יֵצֵא (לְפִי סִבְרָא זו)^{סה}.

וּלְכַתְּחִלָּה טוֹב לְזַהֵר^{סו} שֶׁאֲפֹלוּ בְּסֵדֶר תִּשְׁרִית לֹא יֵאָרִיךְ בְּשֶׁבֶר אֶחָד כְּדֵי שְׁעוֹר ג' טְרוֹמִיטִין^{סז}, לְפִי שֶׁזֶּהוּ שְׁעוֹר תְּקִיעָה שֶׁל סֵדֶר תִּשְׁרִית^{סח}, וְאִם יֵאָרִיךְ כְּשְׁעוֹר הַזֶּה יִהְיֶה עָלָיו שֵׁם תְּקִיעַת תִּשְׁרִית לֹא שֵׁם שְׁבָרִים^{סט}. וּלְפִיכָךְ, טוֹב לְקַצֵּר בְּכָל שֶׁבֶר וְשֶׁבֶר בְּכָל מָה דְּאֶפְשָׁר. רַק שֶׁלֹּא יִקְצֵר יוֹתֵר מִדְּאִי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו שֵׁם

---

^{נח} ב"ח ד"ה ואם עשה.

^{נט} כלומר עושים קול פשוט ארוך קצת בסיום השברים באותה נשימה (להורות על סיום השברים), ואחריו עושים תקיעה ממש.

^ס עושים כעין תקיעה אחרי התרועה.

^{סא} מ"א שם. כיון שאין שום צורך בקול פשוט זה, וגם יש לחוש להפסקה בינו לבין התקיעה שלאחריו (פמ"ג).

^{סב} היללות נקראות כאן טרומיטין.

^{סג} רמ"א ס"ג, כביאור מ"א סק"ב. הגהות אשרי פ"ד סי' י. מרדכי רמז תשכ.

^{סד} הן בשברים של תשר"ת והן בשברים של תש"ת.

^{סה} ולענין הלכה ראה לקמן ס"ז.

^{סו} לפי דעה זו.

^{סז} ולענין הלכה – ראה לקמן ס"ז.

^{סח} כדלעיל ס"ד.

^{סט} תוס' לג, ב ד"ה שיעור. רא"ש פ"ד סי' י.

אבל בדיעבד יצא, כיון שבסדר תשר"ת או תש"ת שבהם הוא עושה השברים – אין זה שיעור תקיעה.

גְּנִיחָהּ וְלֹא שֵׁם יִלְלָה דְּהֵינּוּ טְרוּמִיטִין^א.

וּ וְיֵשׁ אֲזַמְרִים^ב שְׁשַׁעוֹר "יִבְבָּא"^ג הִיא גִי טְרוּמִיטִין^ד, וְשַׁעוֹר תְּרוּעָה כְּגִי יִבְבוֹת^ה שְׁהֵם טִי טְרוּמִיטִין, וְשַׁעוֹר תְּקִיעָה כְּשַׁעוֹר תְּרוּעָה גַם כֵּן טִי טְרוּמִיטִין, וְשַׁעוֹר שְׁבָרִים בְּנֻדָּאֵי לֹא פְּחוֹת הוּא מְשַׁעוֹר תְּרוּעָה גַם כֵּן טִי טְרוּמִיטִין לְכָל הַפְּחוֹת, וְאִם כֵּן צְרִיךְ לְהַאָרִיךְ בְּכָל שְׁבָר לֹא פְּחוֹת מְגִי טְרוּמִיטִין, כְּדִי שְׁבָרֵי שְׁבָרִים בְּיַחַד לֹא יִהְיֶה פְּחוֹת מְטִי טְרוּמִיטִין כְּשַׁעוֹר תְּרוּעָה.

וּלְפִי דְּבִרְיָהֶם צְרִיךְ לְהַאָרִיךְ בְּתַקִּיעוֹת שֶׁל תִּשְׁרִית לֹא פְּחוֹת מִן יִיח טְרוּמִיטִין, שְׁזָהוּ שַׁעוֹר תְּרוּעָה שֶׁל סֻדְר תִּשְׁרִית, דְּהֵינּוּ גִי גְּנִיחוֹת^ו וְגִי יִבְבוֹת^ז בְּיַחַד שְׁהֵם לֹא פְּחוֹת מִיִּיח טְרוּמִיטִין.

וְיִכּוֹל לְהַאָרִיךְ בְּכָל שְׁבָר^ח עַד פְּחוֹת מְעַט מִן יִיח טְרוּמִיטִין^ט, לְפִי שֶׁעַד יִיח טְרוּמִיטִין אֵין שֵׁם תְּקִיעָה^י. וּמְכַל מְקוֹם, לְכַתְּחִלָּה לֹא יִאָרִיךְ בְּשְׁבָר אֶחָד^{יא} כְּדִי טִי טְרוּמִיטִין, שְׁזָהוּ שַׁעוֹר תְּקִיעָה בְּסֻדְר תִּשְׁרִית^{יב}, וְאִם כֵּן שֵׁם תְּקִיעָת

---

^א שְׁזָהוּ הַשֶּׁבֶר.

^ב שְׁזָהוּ הַתְּרוּעָה, וְכִיוֹן שִׁיִּלְלָה" הוּא טְרוּמִיט אַחַד, נִמְצָא שֶׁהַשֶּׁבֶר צְרִיךְ לִהְיוֹת לַפְּחוֹת שְׁנֵי טְרוּמִיטִין, וְזָהוּ מָה שְׁמוֹסִיף כִּאֵן רַבְּנֵי כְּנֵרָא "דְּהֵינּוּ טְרוּמִיטִין", אִף שֶׁכֵּבֶר כְּתִב כֵּן לַעֲלִיל.

^ג **רִיב"א** בְּתוֹסִי שֵׁם. מִי"מ פִּי"ג הִי"ד בְּדַעַת הַרְמַב"ם.

^ד יִבְבָּא אַחַת.

^ה כְּלוּמַר, אִם הִיבְבָא הִיא גְּנִיחָה, אִז אֹרֶךְ כָּל גְּנִיחָה הִיא שְׁלוֹשׁ כּוֹחוֹת, וְאִם הִיבְבָה" הַכוֹוֶנָה לִילְלָה, הִרִי שְׁבַכְל יִבְבָה יֵשׁ גִי יִלְלוֹת. כְּלוּמַר, אֹרֶךְ יִבְבָּא אַחַת הִיא גִי טְרוּמִיטִין.

^ו כִּי תְרוּעָה הָאִמּוּרָה בְּתוֹרָה הִיא "יִבְבָּא", וְאִין יִבְבָּא פְּחוֹת מְגִי יִבְבוֹת.

^ז שְׁהֵם הַשֶּׁבֶרִים.

^ח נִקְט "יִבְבוֹת", וְלֹא "יִלְלוֹת", כִּי לְדַעָה זֹו הִיבְבָּא" אֵינָה יִלְלָה, אֲלֹא שִׁיעוֹר שֶׁל תְּרוּעָה. אִךְ צִ"ע אִיךְ זֶה מֵתַאִים עִם הָאִמּוּר לַעֲלִיל שְׁחַכְמִים הַסְתַּפְּקוּ אִם הִיבְבָּא" זֹו גְּנִיחָה אִו יִלְלָה.

^ט שֶׁל סֻדְר תִּשְׁרִית.

^י **הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי** פִּי"ד סִי י. **מְרַדְכִי** רִמּוֹז תִּשְׁכ.

^{יא} שְׁזָהוּ שִׁיעוֹר תְּקִיעָה בְּסֻדְר תִּשְׁרִית.

^{יב} אִפִּילוֹ שֶׁל סֻדְר תִּשְׁרִית.

^{יג} **תוֹסִי** שֵׁם. **רִא"ש** שֵׁם.

תר"ת עליו. אבל בדיעבד יוצא אם האריך בשבר של תשר"ת פחות מי"ח טרומיטין^מ, כיון שבזה הסדר עדין אין עליו שם תקיעה.

ובסדר של תשר"ת צריך להאריך בתקיעות כשעור ט' טרומיטין, שזהו שעור [תרועה^מ] של זה הסדר. ולא יאריך בשבר כשעור ט' טרומיטין, ואם האריך – אפלו בדיעבד לא יצא, לפי שיצא מכלל שבר ונכנס בכלל תקיעות של זה הסדר.

ז ולענין הלכה, יש להחמיר בשל תורה בסברא האחרונה^מ, דהינו שיאריך בתקיעות תשר"ת כשעור י"ח טרומיטין לכל הפחות, ובתקיעות תשר"ת כשעור ט' טרומיטין לכל הפחות, ובכל שבר^מ יאריך מעט כדי ג' טרומיטין^מ, ולא יאריך עד ט' טרומיטין אפלו בסדר תשר"ת^מ, ובכל תרועה צריך לעשות ט' טרומיטין כמו שנתבאר^ט.

אבל בדיעבד שכבר תקע ושנה אחד מכל אלו^ט – אינו צריך לחזר ולתקע, מפני שיש לסמוך על סברא הראשונה^ט.

אבל אם שנה בשני דברים בענין שלפי שתי הסברות לא יצא, כגון שלא האריך בתקיעותיו כשעור שנתבאר לפי סברא האחרונה^ט, והאריך בשבר מן השברים יותר משעור שנתבאר לפי סברא הראשונה^ט, או שלא האריך

---

^מ ט"ז סק"ג.

^מ כן הגיה בקונטרס השלחן. ובדפוסים נשמטה תיבה זו.

^מ דהיינו שתקיעה שברים ותרועה יהיו בשיעור ארוך יותר כדעה השניה, ולא קצרים כדעה הראשונה.

^מ אפילו של תשר"ת.

^מ כי זהו שיעור שבר לפי הדעה השניה, ודלא כדעה הראשונה לעיל ס"ה שלכתחילה לא יאריך כג' טרומיטין.

^מ כי זהו שיעור תקיעה של תשר"ת לפי הדעה השניה. ובדיעבד אם האריך בסדר תשר"ת עד ט' טרומיטין יצא, כדלעיל סוס"ו.

^ט סעיף ו.

^ט באופן שלפי הדעה השניה לא יצא אפילו בדיעבד, ולפי הדעה הראשונה יצא בדיעבד.

^ט ב"ח סוד"ה ומ"ש וכן הוא דעת. מ"א סק"ג.

^ט כגון שבתשר"ת לא תקע כשיעור ט' טרומיטין כדעה הב', אלא כשיעור ג' שברים בינוניים כדעה הא'.

^ט כגון שהאריך בשבר אחד של תשר"ת כשיעור ג' שברים בינוניים, שזה פסול לדעה

בְּשֶׁבֶר אֶחָד מִן הַשְּׁבָרִים כְּשֶׁעוֹר שְׁנַתְּבָאָר לְפִי סִבְרָא הָאֲחֵרוֹנָה, דְּהִינּוּ גִ' טְרוּמִיטִין, וּבְשֶׁבֶר אֶחָד מִן הַשְּׁבָרִים הָאֲרִיךְ יוֹתֵר מִשְׁעוֹר שְׁנַתְּבָאָר לְפִי סִבְרָא הָרֵאשׁוֹנָה^ד – צָרִיךְ לַחְזֹר וְלִתְקַע (כְּדִין הַטּוּעָה בְּתַקִּיעוֹתֵינוּ^ה, וְעַל דָּרְךְ שְׁיִתְבָּאָר^ו), וְאִינוּ יָכוֹל לְתַפֵּס קוֹלוֹת שֶׁל שְׁתֵּי הַסְּבָרוֹת, כִּינּוּן שֶׁהוּ סוֹתְרוֹת זֶה אֶת זֶה^ז.

ח הַיְבֻבוֹת שֶׁל תְּרוּעוֹת וְכֵן הִגִּי שְׁבָרִים שֶׁהֵם בְּמָקוֹם תְּרוּעָה – צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּנִשְׁימָה אַחַת^ח. וְאִם לֹא עָשָׂאָן בְּנִשְׁימָה אַחַת – לֹא יֵצֵא, שֶׁתְּרוּעָה אַחַת אֲמָרָה תּוֹרָה וְלֹא מִפְּסָקֵת לְשְׁתֵּי תְּרוּעוֹת.

אָבֵל הַשְּׁלֵשָׁה שְׁבָרִים וּתְרוּעָה דְּתִשְׁרִית אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁתֵּיהֶן בְּיַחַד הֵן בְּמָקוֹם תְּרוּעָה אַחַת הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה, דְּשָׁמָּא הִיא הִגְנִיחָה וְהִלְלָה בְּיַחַד זֶה אַחֵר זֶה^ט – אֵף עַל פִּי כֵן אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּנִשְׁימָה אַחַת, לְפִי שֶׁאֵין דָּרְךְ הָאָדָם לְגַנֵּחַ וְלִילֵל בְּנִשְׁימָה אַחַת^ק, אֲלֹא מִפְּסִיק בִּינֵיהֶם כְּדִי נִשְׁימָה, דְּהִינּוּ שְׁעוּשָׁה נִשְׁימָה בִּינְתֵינֵם^{קא}, וְלִפְיֵךְ גַּם הַתּוֹקֵעַ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת נִשְׁימָה בִּינְתֵינֵם^{קב}.

וּמִכָּל מָקוֹם, לֹא יִפְסִיק יוֹתֵר מִכְּדִי לַעֲשׂוֹת נִשְׁימָה אַחַת בִּינְתֵינֵם^{קג}, וְלֹא יִמְתִּין מִלְּהַרִיעַ עַד שֶׁיִּקְרָא הַמְּקָרִיא לְפָנָיו מִלֵּת "תְּרוּעָה"^{קד}, אֲלֹא יָרִיעַ מֵעַצְמוֹ אַחֵר

הא' וכשר לדעה הב'.

^ד כגון ששבר אחד של תש"ת הוא עשה קצר פחות מג' טרומיטין, שזה כשר לדעה הא' ופסול לדעה הב', ושבר שני הוא עשה ארוך כשיעור ג' שברים בינוניים, שזה פסול לדעה הא' וכשר לדעה הב'.

^ה שצריך לחזור לתקוע שוב תקיעה ואח"כ שברים, ולא שיחזור לתקוע רק שברים.

^ז סעי' טו-יז.

^ח שו"ע סי"ג.

^ט רמב"ן לד, א. רא"ש פ"ד סי' י-יא. ר"ת בתשובה (הובא בטור).

^ט כדלעיל ס"ב. ואם כן, הרי "תרועה אחת אמרה תורה ולא מופסקת לשתי תרועות".

^ק ר"ת שם.

^{קא} בשביל לקחת אויר.

^{קב} ולא די בהפסקה של שיעור "כדי נשימה" בלבד, אלא צריך נשימה בפועל. ואם עשאן בנשימה אחת – ראה לקמן ס"ט.

^{קג} מרדכי רמז תשכ.

^{קד} ראה לעיל סי' תקפה ס"י: "נוהגין שהמתפלל שחרית מקרא סדר התקיעות לפני התוקע מלה במלה כדי שלא יטעה בתקיעותיו, ומנהג יפה הוא, ועיין בסי' תקצ".

השברים תכף ומיד לאחר שעשה נשימה אחת.

ט ויש אומרים^{קה} דאף על פי שאין דרך האדם לגנח ולגלל בנשימה אחת, מכל מקום כיון דמה שאנו תוקעין שברים ותרועה הוא מחמת ספק דשמא זהו תרועה האמורה בתורה^{קי}, אם כן אין לנו להפסיק, שהרי תרועה אחת אמרה תורה ולא מפסקת לשתי תרועות^{קי}. לפיכך אם עשאן בשתי נשימות – לא יצא. אלא יעשה אותן בנשימה אחת^{קי}. ומכל מקום, יפסיק מעט ביניהם בענין שהיו נחלקין לשני קולות^{סט}.

והמנהג במדינות אלו פסבא הראשונה^{קי}. ואין לשנות המנהג, מפני המחלקת^{קיא}.

אבל במקום שאין מנהג קבוע – יש להנהיג^{קיב} לעשות בתקיעות מישב^{קיי} בנשימה אחת^{קיד}, כדי שתהיה הברכה שמברכין עליהם כהלכה לדברי הכל^{קטו}, שאף לסבא הראשונה יש אומרים^{קטו} שאם עשאן בנשימה אחת

---

^{קה} רמב"ן שם. רא"ש שם סי' י-יא

^{קי} כדלעיל ס"ב.

^{קי} כדלעיל ס"ח.

^{קי} כוונתו בזה הן לענין שיעשה כן לכתחילה, והן לענין שאם טעה יחזור ויעשה אותן בנשימה אחת.

^{קט} שכן בפועל הם שני קולות, אלא שתוקעים אותם ברצף זה אחר זה כי רק אז נקראים "תרועה של תורה", ולכן אין לעשות הפסק נשימה בינתיים, אך מאידך צריך לעשות הפסק מעט ביניהם, כדי להבחין בין סיום השברים לתחילת התרועה, והרי גם האדם המיילל אחרי הגניחה עושה הפסק מעט ביניהם. וראה לקמן בסוף הסעיף אם לא עשה הפסק ביניהם.

^{קי} רמ"א ס"ד. שיש לעשות הפסק נשימה בין שברים לתרועה.

^{קיא} מפני ששינוי המנהג עלול לגרום מחלוקת בצבור.

^{קיב} כדעה השניה.

^{קיי} בשלושים תקיעות שתוקעים לפני מוסף, והן תקיעות שיוצאים בהן מן התורה, כדלקמן סי' תקצב סעי' ג, ז, ועליהן מברכים, כדלעיל סי' תקפה, ונקראות "מיושב" מפני שהצבור רשאי לשבת בשעת תקיעות אלו, כדלקמן סי' תקצב ס"ב.

^{קיד} ב"י ד"ה ונראה דלדין. שו"ע ס"ד.

^{קטו} גם לפי הדעה הראשונה, כדי שלא להכנס לחשש ברכה לבטלה. וראה לקמן סי"ט.

^{קטו} ב"י שם. ט"ז סק"ו.

יָצָא, כְּמוֹ הַתּוֹקֵעַ תַּרְיִית אוֹ תַשִּׁית בְּנִשְׁימָה אַחַת דְּיָצָא קי"ז, כְּמוֹ שְׂיִתְבְּאָר קי"ח.
אָבֵל בְּתַקִּיעוֹת מְעַמָּד שְׂאִין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם קי"ט – יַעֲשֶׂה בְּשִׁתֵּי נְשִׁימוֹת, כְּדִי
לְחוּשׁ לְסַבְּרַת מִי שְׂאוּמְרִי קכ דְּלִסְבָּרָא הָרֵאשׁוֹנָה אִם יַעֲשֶׂאן בְּנִשְׁימָה אַחַת לֹא
יָצָא קכא.

הַתּוֹקֵעַ תַּרְיִית אוֹ תַשִּׁית קכב בְּנִשְׁימָה אַחַת קכג, אִם הִפְסִיק מְעַט בִּינֵיהֶם בְּעִנְיָן
שְׂיִהִיו נְחָלְקִין לְגֵי קוֹלוֹת קכד – יָצָא קכה.

וַיֵּשׁ אוּמְרִים קכו שְׂלֹא יָצָא, וְצָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְתַקֵּעַ כָּל הַגֵּי קוֹלוֹת, שְׂהַתְּקִיעָה
הָרֵאשׁוֹנָה לֹא הָיָה לָהּ הִפְסֵק וְסוּף, וְהַתְּקִיעָה הָאַחֲרוֹנָה לֹא הָיָה לָהּ רֵאשׁ
וְהַתְּחֵלָה, שְׂעֲשֶׂה הַכֹּל בְּנִשְׁימָה אַחַת.

וְאִף עַל פִּי שְׂהַעֲקֹר כְּסַבְּרָא הָרֵאשׁוֹנָה קכז, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְחוּשׁ לְסַבְּרָא
הָאַחֲרוֹנָה וְיִחַזֵּר וְיִתְקַע כָּל הַגֵּי קוֹלוֹת קכח.

קי"ז משמע שהדבר תלוי בדין הכללי של התקיעות בנשימה אחת, ולא בדין הפרטי של
תקיעה של שברים ותרועה של תשריית בנשימה אחת.

קי"ח בהמשך הסעיף, שהעיקר כדעה האומרת שיצא. ואף ששם סיים שלמעשה יש
לחזור ולתקוע שוב, הרי כאן שונה הדין, כיון שלפי הדעה השניה יצא בודאי, ובדעה
הראשונה העיקר הוא שיצא, אף שיש חולקים, לכן עדיף לנהוג לתקוע בנשימה אחת.
ואולי זהו מצד ספק ספיקא בברכות שמקילים.

קי"ט באופן ישיר, ואף שהברכה של תקיעות דמיושב עולה גם על תקיעות דמעומד,
כדלקמן ס"ז, מכל מקום אין יותר חשש לברכה לבטלה, כיון שיוצאים
בתקיעות דמיושב מן התורה.

קכ תרומת הדשן ס"י קמב.

קכא כלומר, גם למאן דאמר שהתוקע תריית או תשיית בנשימה אחת יצא, התוקע
שברים ותרועה בנשימה אחת לא יצא, כיון שתקיעה ותרועה הן שתי תקיעות שונות
ולא חששו לכך, וגם לא שייך לומר שדרך העולם לא לתקוע כך, משא"כ בשברים
ותרועה ההקפדה היא שיהיה דוקא הפסק נשימה ביניהם, משום שכן דרך העולם
לעשות הפסק נשימה בין גניחה ליללה (ע"פ תרומת הדשן שם).

קכב ואילו תשריית תלוי גם במחלוקת דלעיל.

קכג ירושלמי פ"ד ה"י. רא"ש פ"י ה"י לפירוש הטור.

קכד כדלעיל ריש הסעיף בענין שברים ותרועה.

קכה כיון שעל ידי הפסק מעט שבניהם (אף שאינו על ידי נשימה) הם נחלקים לקולות
נפרדים.

קכו רבנו ירוחם נ"ו ח"ב (מט, ב). ב"י ד"ה ומ"ש הרא"ש. אליה זוטא סק"ט.

קכז כיון שההפסק המעט שעושה בין הקולות עושה סוף וראש לקולות.

קכח אליה זוטא שם.

י ואם משך והאריך בתקיעה האחרונה קכט של בָּבָא אַחַת קל (פרוש, סדר תשר"ת אַחַת קלא או תש"ת אַחַת או תר"ת אַחַת נקראת "בָּבָא אַחַת") מַבְבוֹת תשר"ת או תש"ת או תר"ת כְּדֵי שְׁעוֹר שְׁתֵּי תְּקִיעוֹת כְּדֵי שְׁתַּעֲלֶה לוֹ תְּקִיעָה זוֹ לְשֵׁתֵי תְּקִיעוֹת, דְּהִינּוּ לְשֵׁם תְּקִיעָה אַחְרוֹנָה שֶׁל בָּבָא זוֹ וּלְשֵׁם תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל בָּבָא שְׁלֹאֲחֶרֶיָּהּ – לֹא עֲלֶתָהּ לוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִיל תְּקִיעָה אַחַת, דְּהִינּוּ תְּקִיעָה אַחְרוֹנָה שֶׁל בָּבָא זוֹ, לְפִי שֶׁכָּל תְּקִיעָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בּוֹ רֹאשׁ וְסוֹף, וְאִם נִחְלַק תְּקִיעָה זוֹ לְשֵׁתֵי תְּקִיעוֹת כְּמוֹ שֶׁחֲשַׁב הַתּוֹקֵעַ – אֵין כָּאֵן רֹאשׁ לְתְּקִיעָה הָאֲחֵרוֹנָה קלב וְלֹא סוֹף לְתְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה קלג, וּלְפִיכֵךְ אֵין אָנּוּ הוֹלְכִין אַחַר מַחְשַׁבְתּוֹ בְּזֶה, אֶלָּא אָנּוּ חוֹשְׁבִין תְּקִיעָה זוֹ לְתְּקִיעָה אַחַת אֶרְכָּה קלד, וְעוֹלָה לוֹ בְּשִׁבִיל תְּקִיעָה אַחְרוֹנָה שֶׁל בָּבָא זוֹ.

יא וַיֵּשׁ חוֹלְקִין קלה וְאוֹמְרִים שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר מַחְשַׁבְתּוֹ, וְכִינּוּן שֶׁהוּא חָשַׁב שְׁתַּעֲלֶה לוֹ לְשֵׁתֵי תְּקִיעוֹת אָנּוּ חוֹשְׁבִין אוֹתָהּ כְּשֵׁתֵי תְּקִיעוֹת, וְשִׁתִּיחַן פְּסוּלוֹת, מִטַּעַם שֶׁנִּתְּבָאֲרָה קלו, וּלְכַךְ אֵינָה עוֹלָה לוֹ אֶפְלוּ בְּשִׁבִיל תְּקִיעָה אַחַת, וְצָרִיךְ לַחְזֹר וְלַתְּקַע תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל בָּבָא זוֹ קלז וְיִגְמַר מִשָּׁם וְאֵילֵךְ עַל הַסֵּדֶר, כְּדִין מִי שֶׁטַּעַה בְּאֲמִצֵּעַ בָּבָא שֶׁחֹזֵר לְרֹאשׁ כְּמוֹ שִׁתְּבָאֲרָה קלח.

קכט **משנה** לג, ב.

קל וראה לעיל סי'ג לענין תקיעה אחרונה של סדר תשר"ת או תש"ת.

קלא מתוך שלוש תשר"ת שבסדרה.

קלב כלומר, לתקיעה השניה (שבמחשבתו).

קלג לפי מחשבתו. מה שהקדים הפסול של התקיעה השניה לראשונה, יש לומר, משום שהפסול של התקיעה השניה היא **בפועל**, ואילו הפסול של התקיעה הראשונה היא **במחשבתו**. ולכן גם להלכה אנו מחשיבים את התקיעה הראשונה בלבד.

קלד וראה לעיל סי' תקפז סוס"ד: "שכל תקיעה צריכה שתהא בכשרות מתחילתה ועד סופה אפילו היא ארוכה הרבה". וראה לקמן סי' תקצב ס"ח "שצריך לשמוע כל התקיעה מראשה עד סופה אפילו היא ארוכה הרבה", ולכן אסור לרוק או להשמיע קול באמצע התקיעה (והוא הדין בשברים ותרועה).

קלה **ירושלמי** פ"ד ה"י.

קלו סעיף י, כיון שאין סוף לתקיעה הראשונה ולא ראש לתקיעה השניה.

קלי הראשונה, אף שהפסול הוא בתקיעה האחרונה של בבא זו.

קלח סעי' טז-יז.

והלכה כסבא הראשונה קלט. ומכל מקום, טוב לחוש לסבא האחרונה קמ.

יב אף על פי שלכתחלה אסור להשיח מתחלת תקיעות מישב עד סוף התקיעות מעמד כמו שיתבאר בסימן תקצ"ב[קמא], מכל מקום אם עבר התוקע ושח, אפלו הפסיק כמה שעות בשיחה, אפלו בין תקיעה לתרועה קמב, ובין תרועה לתקיעה, ובין בבא לבבא קמי, ובין סדר לסדר קמד – אין צריך לחזר ולתקע.

אפלו הפסיק בין הקולות שבבבא אחת קמה בקולות אחרים, כגון שלאחר שתקע או לאחר שהריע נתעסק בתקיעות או בתרועות אחרות, והפסיק בהם בין התרועה של אותה הבבא להתקיעות שלפניה ולאחריה – אין צריך כלום, דכיון שלא נתפון בקולות האלו שנתעסק בהם באמצע הבבא לשם מצוה אלא כמתעסק בעלמא קמי, לפיכך אינן חשובין הפסק בין התרועה לפשוטה שלפניה ושלאחריה קמי.

קלט **מגיז משנה** פיג הי"ד. ב"י ד"ה ואע"פ. שהתקיעה עולה לו כתקיעה אחרונה של בבא זו.

קמ **ב"י** שם. ויחזור ויתקע שוב את הבבא הראשונה כולה.

קמא **סעיף ז**, כדי שהברכה תעלה גם על תקיעות דמעומד. אך ראה שם בביאור שלמעשה גם בתקיעות מיושב **מצד עצמן** אסור לדבר, כדי לחשוש לדעה האומרת שיש איסור הפסק באמצע מצוה שיש הכרח לסיימה, עיין שם.

קמב שאין חוששים להפסק שבין תקיעה לתרועה, משום שהדבור לא מהווה הפסק בין תקיעה לתרועה, כמו שיבאר בהמשך הסעיף.

קמי ואין חוששים להפסק השיחה באמצע התקיעות, כיון שלא שייך הפסק באמצע מצוה, כדלקמן סי' תקצב ס"ז. תחילה נקט רבנו חידוש גדול יותר (שאין הפסק בין תקיעה לתרועה), ורק אח"כ הזכיר הדין היותר פשוט (שאין הפסק באמצע מצוה). אך צע"ק שאם כן היה לו לכתוב: "**וכל שכן** בין בבא לבבא ובין סדר לסדר".

קמד **מ"א** סי' תקצב **סק"ד**.

קמה **וכל שכן** בין בבא לבבא שבהן מותר להפסיק אפילו בקולות של מצוה, כדלקמן סי"ח.

קמו והתוקע כמתעסק לא יצא י"ח. וראה גם לעיל סי' תעה סכ"ח: "שכשלא נתכוין בעשייתו לשם מצוה – לא קיים המצוה כלל, שאינו אלא כמתעסק בעלמא, ואין עשייתו נקראת עשיית מצוה".

קמי ואמנם לעיל סי' ס ס"ד מביא רבנו דעה הסוברת שמצוות לא צריכות כוונה, ולדידם העושה מצוה באופן של מתעסק יצא י"ח, אך להלכה פוסק שם רבנו **לגמרי** כדעה שמצוות של תורה צריכות כוונה, וכדעה זו פוסק בכל השו"ע כמובא לעיל.

ועוד יש לומר, שלענין תקיעת השופר אפילו למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, התוקע כ"מתעסק" – לא יצא י"ח, כיון שכל מציאות התקיעה להחשב כתקיעה של

לְפִי שֶׁלֹא הִקְפִידָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁלֹא יִפְסִיק בִּינֵיהֶם בְּקוֹל שׁוֹפֵר שֶׁאֵינוֹ פְּשׁוּטִי קמ"ח שֶׁנִּתְּכַּוֵּן בּוֹ הַתּוֹקֵעַ לְשֵׁם מִצְוַת קמ"ט, דָּאֵז אֵין כָּאן פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ אוֹ לְאַחֲרֶיהָ ק"י, אֶלָּא קוֹל שׁוֹפֵר שֶׁאֵינוֹ פְּשׁוּט לְפָנֶיהָ אוֹ לְאַחֲרֶיהָ קנ"א, אֲבָל אִם לֹא נִתְּכַּוֵּן בּוֹ הַתּוֹקֵעַ לְשֵׁם מִצְוָה – אֵין כָּאן קוֹל שׁוֹפֵר שֶׁאֵינוֹ פְּשׁוּט לְפָנֶיהָ אוֹ לְאַחֲרֶיהָ, לְפִי שֶׁאֵין קוֹלוֹ נֶחֱשֵׁב לְכֻלּוֹם קכ"ב, וְדוֹמָה לְקוֹל בְּהֵמָה וְחִיָּה קכ"ג, כִּי יִנָּן שֶׁלֹא נִתְּכַוֵּן בּוֹ לְשֵׁם מִצְוַת קכ"ד.

יג וְכֹן הַשּׁוֹמֵעַ, אִם שָׁמַע הַתְּקִיעוֹת בְּסֵרוּגִין קכ"ה, דְּהֵינּוּ שֶׁהִפְסִיק בִּינְתֵּים הֶרְבֵּה בְּשִׂיחָה – יצא.

מצוה, זהו רק כשאדם מתכוין בה לשם מצוה, וכשתוקע באופן של "מתעסק" שלא לשם מצוה, הרי אלו סתם קולות, ולא קולות של מצוה כלל, ולכן גם לדעתם אין בתקיעות אלו הפסק בין התקיעות של מצוה.

קמ"ח כלומר, שאינו תקיעה, אלא שברים או תרועה.

קמ"ט ר"ן (י, ב) ד"ה מתקיף. מ"א ס"ק י.

קכ"ג כפי שלומדים מהפסוקים שצריך תקיעה לפני ותקיעה לאחריה, כדלעיל ס"א.

קכ"א וזה מהווה הפסק בין התקיעה לתרועה שלאחריה, או בין התרועה לתקיעה שלאחריה.

קכ"ב כלומר, כיון שאין כאן קול תקיעה של מצוה, הרי שאין הקול שיצא מהשופר נחשב לכלום.

קכ"ג ואף שבפועל נשמעו קולות, הרי זה נחשב כקולות של בהמה וחיה, שאינן מהוות הפסק בתקיעת שופר.

קכ"ד ויש לעיין בלשון רבנו לעיל סי' תקפ"ט ס"ה: "השומע מן המתעסק לא יצא, אע"פ שנתכוין השומע לשם מצוה, כיון שהתוקע לא נתכוין, א"כ תקיעה פסולה שמע". ולכאורה לפי האמור כאן לא שמע כלל קול תקיעת שופר, אלא "קול בהמה וחיה", ולמה נקט "תקיעה פסולה", שמשמעותה שזהו אכן תקיעת שופר, אך אינה כשרה לצאת בה י"ח, או לחלופין למה לא נקט כאן שזהו "תקיעה פסולה" שאינה מהווה הפסק.

ואולי יש לומר: א) כיון שבמצות שופר עיקרה השמיעה (ולא התקיעה), הרי כיון שהשומע מחשיב את מה ששומע לתקיעה, זה נחשב לו ששמע קול שופר, אלא כיון שהתוקע לא תקע לשם מצוה, הרי יש כאן "תקיעה פסולה". אבל כאן מדובר שהן לגבי התוקע והן לגבי השומע היה זה כמתעסק, לכן אין התקיעה נחשבת לגביהם לכלום, ולכל היותר כקול בהמה וחיה. ב) שם מדובר לענין לצאת י"ח, ולענין זה די לומר שזו "תקיעה פסולה", ולכן לא יצא י"ח, אבל כאן רוצה לומר שאין בתקיעות אלו הפסק, ולזה הוצרך לנקוט בלשון חריפה יותר: "שאין קולו נחשב לכלום", כאילו לא תקע כלל, ולכן לא הוי הפסק, וגם הקולות ששמע בפועל – הרי הן כקולות של בהמה וחיה.

קכ"ה גמרא לד, רע"ב. טור ושו"ע סי' תקפ"ח ס"ב. כלומר, בהפסקות.

והוא שבאמצע הבבא לא שמע קול שופר שאינו ראוי באותו מקום^{קני}, דהינו שבין התרועה של הבבא להפשוטה^{קני} שלפניה ושלאחריה לא שמע קול שופר שאינו פשוט^{קני} לשם מצוה^{קני}, ועל דרך שנתבאר בתוקע^{קס}.

יד וכן אין צריך שישמע כל התקיעות מאדם אחד, אלא אפלו אם שמע אותן מכמה בני אדם תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה וכן עד סוף כל הקולות – יצא.

אבל אם שמע תקיעה תרועה תקיעה משלשה בני אדם שתקעו כלם באחד^{קסא} זה תקיעה וזה תרועה וזה תקיעה – לא יצא, לפי שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, כיון שכלם תקעו בבת אחת.

ואם כל אחד ואחד משלשתן תקעו תקיעה תרועה תקיעה, אף על פי שכל הקולות יוצאין בבת אחת, ובי קולות היוצאין בבת אחת אין שומעין אפלו אחת מהן^{קסב} כמו שנתבאר בסימן קמ"א^{קסג}, מכל מקום, בשופר כיון דחביב הוא על השומע^{קסד}, לפי שאינו אלא פעם בשנה – הוא נותן דעתו ושומע אפלו כמה קולות^{קסה}.

---

^{קני} באותה הבבא.

^{קני} לתקיעה.

^{קני} כגון שברים או תרועה.

^{קנט} רמב"ן לד, א ד"ה הא דאקשינן. ט"ז שם סק"ב, דלא כלבוש שם ס"ב. מ"א שם סוף סק"ג.

משמעות דבריו שאף אם התוקע תקע לשם מצוה, הרי אם השומע לא נתכוין לצאת י"ח תקיעות אלו, אלא היו בעיניו כקולות שאינם לשם מצוה, אין קולות אלו מהוות אצלו הפסק בין התקיעות.

^{קס} לעיל סעיף יב.

^{קסא} גמרא לד, ב, לגירסת ופירוש תוס' שם ד"ה מתשעה. טור וש"ע שם ס"ג.

^{קסב} ראה גם לעיל סי' תפח ס"ד (לענין הלל), ושם: "אין שומעין יפה אפילו אחד מהם".

^{קסג} לענין קריאת התורה. סימן זה בשוע"ר לא הגיע לידינו, וראה ש"ע שם ס"ב ומ"א סק"ג.

^{קסד} גמרא כז, א. וראה גם לעיל סי' תפח ס"ד.

^{קסה} ראה גם לעיל סי' תפח שם (לענין הלל), ושם כתב: "ההלל הוא חביב על הציבור ונותנין דעתם יפה לשמוע אותו, ולכן יכולין לשמוע אותו יפה, אף כשהרבה קולות יוצאין מכל אחד". ואולי משום שבהלל צריך לשמוע הברות המילים ממש, לכן צריך לשמוע "יפה", משא"כ בתקיעות די בשמיעה רגילה.

ולפיכך אפלו מקצתם תקעו בחצוצרות ומקצתן תקעו בשופר – יצאוקס^י,
דמחמת חביבותו נתן דעתו על השופר לשמע קולו.

טו תוקע העומד בסדר תשר"ת ולאחר שתקע שני שברים קס^י קדם שסיים
שבר השלישי טעה והתחילקס^ח להריעקס^ט, בין שגמר את התרועה שהתחיל
בה בטעותק^ע, בין שלא גמרה עדן אלא נזכר באמצעקע^א – יחזר ויתקע ג'
שברים ויריע, ויגמר משם ואילך על הסדר.

אבל אינו צריך לחזר ולתקע את התקיעה הראשונה של בבא זו, שכבר תקע
קדם שטעה. ואף על פי שהפסיק בשני שברים ותרועה שתקע בטעות בין
תקיעה ראשונה של בבא זו לשברים ותרועה של בבא זו – אין בכך כלום,
דכיון שהשברים-תרועה שתקע בטעות הן מעין שברים-תרועה שיש לו
לתקע בבבא זו – אין זה הפסקקע^ב, הא למה זה דומה לתוקע שמתחיל להריע
ואין הקול עולה יפה ופוסק וחוזר ומתחיל להריעקע^ג, שאין הקול הקצרקע^ד
שישמעוקע^ה בשופר חשוב הפסק בין תרועה לפשוטה שלפניה, כיון שהוא
מעין תרועה שצריך לתקע.

טז במה דברים אמורים? בסדר תשר"ת, אבל אם עומד בסדר תש"ת, בין
שהתחיל להריע לאחר שגמר השברים, בין שהתחיל להריע קדם שגמר

קס^י רמ"א ס"ג.

קס^י ולכאורה הוא הדין אם תקע רק שבר אחד, אלא שנקט המצוי יותר, וכן היה
המעשה במגנצא כדלקמן. אבל אם טעה והתחיל להריע לפני שתקע כלל שברים –
ראה לקמן סט"ז.

קס^ח באותה נשימה, אבל אם הפסיק ביניהם בנשימה – ראה לקמן סט"ז.

קס^ט ראב"ן סי' סא (מעשה שהיה במגנצא בר"ה שנת תתק"ה).

קע^ב בין שהריע ג' יללות קטנות (כדעה הא' המובא בס"ד), ובין שהריע ט' טרומיטין
(כדעה הב' המובא בס"ו).

קע^א ב"ח ד"ה מעשה. ט"ז סק"ח.

קע^ב כיון שהם קולות של השברים והתרועה של בבא זו אלא שלא צלחו לו.

קע^ג ולא צריך לחזור על תקיעה שלפניה.

קע^ד כשהתחיל להריע ולא הצליח להמשיך.

קע^ה אולי צ"ל: ששמעו. ויותר נראה שנקט בלשון עתיד אף שהתחיל בלשון עבר, כי
כוונתו לומר לו יצוייר שאכן המקרה הזה יקרה, ולכן גם מסיים "שצריך לתקוע" ולא
"שהיה צריך לתקוע".

השברים, אפלו לא עשה אלא שבר אחד, בין שהתחיל להריע קדם שתקע אפלו שבר אחד – צריך לחזור ולתקע גם תקיעה הראשונה של בבא זו, דכיון דתרועה זו אינה מעין השברים שצריך לו לתקע בבבא זו, לפיכך היא חשובה הפסק בין השברים לפשוטה שלפניה.

ואפלו בסדר תשר"ת לא אמרו שאין צריך לחזור ולתקע תקיעה ראשונה^{קע}, אלא כשלא הפסיק בנשימה בין סיום השני שברים להתחלת התרועה שהריע בטעות^{קע}, אבל אם הפסיק ביניהם בנשימה – צריך לחזור ולתקע גם תקיעה הראשונה של בבא זו^{קע}, דכיון שהפסיק בנשימה בין השברים להתרועה – אין שניהם נחשבים כתקיעה [אחת^{קעט}], ואין התרועה מצטרפת כלל עם השברים^{קפ}, והרי זה דומה למי שהריע תרועה לבדו בלא שברים קדם שתקע השלשה שברים בסדר תשר"ת^{קפא}, דצריך לחזור ולתקע תקיעה ראשונה של בבא זו, לפי שהפסיק בתרועה זו בין השברים לפשוטה שלפניהם, שהרי תרועה זו אינה מעין השברים שצריכים לו לתקע בבבא זו^{קפב}, ואף על פי שהוא מעין התרועה שצריך לו לתקע בבבא זו – אין זו מועיל כלום, כיון שלא תקע עדין השברים של בבא זו^{קפג}.

וזו וכן אם לאחר שתקע שלשה שברים^{קפד} בין בסדר תשר"ת^{קפה} בין בסדר

קעו לעיל ס"ו.

קעז שאז זה נחשב טעות "מעין שברים ותרועה" של בבא זו, ואינה הפסק.

קעח ר"ן (י, ב) סוד"ה מתקיף. ב"י ד"ה ומ"ש או לאחר.

מסתימת דברי רבנו נראה שדבר זה נכון לדברי הכל (גם לדעה הא' לעיל ס"ח שאין צריכים לעשות השברים והתרועה בנשימה אחת, וכל שכן לדעה' הב' לעיל ס"ט), כי הנשימה אחרי ב' שברים, מורה שבזה סיים את השברים, ואם כן לא תקע השברים כמו שצריך, והרי זה כאילו לא תקע השברים כלל, וכשמתחיל אחר כך להריע - הרי זה כאילו מריע לפני עשיית השברים, וכפי שמבאר בפנים.

קעט בדפוסים: הא', והוא טעות דפוס דמוכת, וצ"ל: א' [=אחת], וכמו שתוקן בפנים.

קפ וואם כן אין זו מעין התרועה שהיה צריך לתקוע בבבא זו, והוי הפסק.

קפא כלומר, לפני שתקע כלל שברים.

קפב כיון שהתרועה מקומה לאחר השברים ולא לפניהם, שכן הדרך לגנוח תחילה ואח"כ ליילל, כמובא לעיל סוס"ב.

קפג ואם כן עדיין לא הגיע זמן התרועה.

קפד טור בדעת הרמב"ן, ושו"ע ס"ח.

קפה מ"א סק"א ד"ה ודע.

תשי"ת הפסיק בנשימה קפ"ו וחזר ותקע שברים אחרים קפ"ז, ואפלו לא חזר ותקע אלא שבר אחד, וכן אם לאחר שגמר את התרועה קפ"ח, דהינו שלשה טרומיטין לפי סבא הראשונה שבארנו קפ"ט, הפסיק בנשימה קצ, וחזר והריע, אפלו לא גמר את התרועה – צריך לחזר ולתקע גם תקיעה ראשונה של בבא זקצא, וגומר משם ואילך על הסדר, דכיון שהפסיק בשברים יתרים או בתרועה יתרה, בין השברים קצב או בין התרועה קצג לפשוטה קצד של אחריהן קצה, ואם חזר ויתקע השברים קצו או התרועה קצז ויגמר משם ואילך על הסדר – יהיו השברים היתרים או התרועה היתרה שתקע כב"ק קצח הפסק בין השברים או התרועה הכשרים קצט של בבא זו לפשוטה שלפניהן, לפי שאין מעין שברים או תרועה שצריך לו לתקע בבבא ז"א, שהרי אין צריך לו כלום י"ב, כיון שפבר תקע אותם.

יח כל מקום שנתבאר שצריך לחזר ולתקע גם תקיעה ראשונה של הבבא,

קפ"ו ר"ן שם בדעת הרמב"ן. ב"י שם.

קפ"ו אבל אם לא הפסיק בנשימה הם עדיין חלק מהשברים הכשרים, ואינם מהווים הפסק, כמובא לעיל סוס"ד שמן הדין ניתן להוסיף בשברים כל עוד שזה בנשימה אחת.

קפ"ח טור וש"ע שם. בין בסדר תשר"ת ובין בסדר תר"ת, וכדלעיל גבי שברים.

קפ"ט סעיף ד. וראה שם ס"ז שלהלכה יוצאים בדיעבד ידי תרועה גם בג' טרומיטין, ואין צריך לחזור.

קצ אב"א לא הפסיק בנשימה יכול להריע כמה שרוצה, כדלעיל סוס"ד.

קצא כשחוזר לתקוע שוב את השברים או את התרועה.

קצב "בשברים יתרים".

קצג "בתרועה יתרה".

קצד לתקיעה הפשוטה.

קצה ומשום כך צריך לחזור ולתקוע שוב שברים או תרועה.

קצו רק השברים, ולא יחזור על התקיעה שלפניהם.

קצז רק התרועה, ולא יחזור על התקיעה שלפניה.

קצח לפני כן.

קצט לאחר שחזר ותקע אותם בלבד.

י שתקע קודם לכן, ולכן כשחוזר לתקן השברים או התרועה באופנים דלעיל, צריך לחזור גם על התקיעה שלפניהן.

יא שאז היה ניתן לומר שאין זה הפסק, כדלעיל סט"ו.

יב לא שברים ולא תרועה.

אם לא נזכר מהטעות עד לאחר שתקע תקיעה אחרונה של הבבא – אותה תקיעה אחרונה עולה לו במקום תקיעה ראשונה^י, וגומר משם ואילך על הסדר^י.

ואם לא נזכר עד שעומד בבבא אחרת^י, או אפלו בסדר אחר, כגון שטעה מסדר תשר"ת ולא נזכר עד שעומד בסדר תש"ת או תר"ת – גומר כל הסדר שנזכר בו^י ואחר כך תוקע בבבא אחת תשר"ת^י.

ואף על פי שהפסיק באמצע הסדר של תשר"ת בתקיעות של תש"ת^י – אין בכך כלום, שלא הקפידה תורה אלא שלא להפסיק בין תרועה לפשוטה שלפניה ושל אחריה^ט, אבל אם מפסיק בין בבבא לבבא אפלו בקול שופר שאינו ראוי לאותו סדר^י – אין בכך כלום^{יא}.

יט כל מקום שנתבאר שאם טעה צריך לחזור ולתקע תקיעה ראשונה של בבבא זו שטעה בה – אין חלוק בין תקיעות מעמד לתקיעות מישב, בכל אחת מהן צריך לחזור, ועל דרך שנתבאר.

ואפלו במקום שתוקעין כל השלשים קולות בתקיעות מעמד^{יב} – אין אומרים שאם טעה התוקע בתקיעות מישב נסמך על תקיעות מעמד ולא יהא צריך לחזור, דכיון שברך על תקיעות אלו צריך לעשותן כהגון שלא תהא ברכתו לבטלה^{יג}.

---

^{יג} למרות שבכוונתו תקיעה זו היא סוף בבא – אין זה מונע מלהחשיבה כתחילת בבא.

^{יד} מ"א סקי"ב.

^{יה} באותו סדר.

^{יז} תש"ת או תר"ת.

^{יח} שטעה בה.

^{יח} שהרי תוקע את סדר תש"ת לפני שסיים אל נכון את סדר תשר"ת.

^{יט} כדלעיל סעי' א-ב, יב.

^{יז} אלא לסדר אחר.

^{יזא} אבל ראה לעיל סי' רסג קו"א סקי"ה (קרוב לסופו) שמי שלא היה בתחילת התקיעות: "יצטרך אחר כך לשמוע על הסדר". וצ"ע.

^{יזב} כדלקמן סי' תקצב ס"ה.

^{יזג} ראה גם לעיל ס"ט.

אָבֵל אִם טְעָה בְּתַקִּיעוֹת שְׁאַחַר הַתְּפִלָּה – אֵין בְּכַף כְּלוּם, לְפִי שְׁאַיֵן רַק מְנַהֵג
בְּעֶלְמָא רִיד:

כ אִם תִּקַּע בְּצַד הַרְחָב שֶׁל שׁוֹפָר – לֹא יִצְאָרְטוּ, וְרָמַז לְדַבְרֵי רִיד: "מִן הַמַּצָּר
קָרָאתִי וְגו' רִיד".

כא וְאַחַר שֶׁתִּקַּע יִתְחִיל הַשְּׁלִיחַ צְבוּרֵיהִי: "אֲשֶׁרִי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה וְגו' רִיד.
וַיֵּשׁ נוֹהֲגִין לוֹמַר עַד "תְּרוּם קֶרְנֵנו" רִיד. וְאַחַר כֵּן יִתְחִיל: "אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי
וְכו' רִיד. וְאַחַר כֵּן מְחַזְרִין הַסֶּפֶר תּוֹרָה לְמָקוֹמוֹ.

תַּקְצָב. תְּפִלַּת מוֹסָף בְּקוֹל רֵם וְסֵדֶר הַתְּקִיעוֹת, וְבוֹ י"א סְעִיפִים:

א כְּשֶׁמִּתְפַּלְלִים תְּפִלַּת מוֹסָף בְּצְבוּרֵיהֶם תִּקְנוּ חֻכְמִים לְתַקֵּעַ תְּרִי"ת רִיד
לְמַלְכוּת, תְּרִי"ת לְזְכוּרוֹת, וְתְרִי"ת לְשׁוֹפְרוֹת רִיד.

וּלְפִי שֶׁבְּתְפִלַּת מוֹסָף בְּלַחֵשׁ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְפַּלֵּל לְעַצְמוֹ, וְאֵין אֶחָד מְסִיִּם
בְּרִכוּתוֹ בְּשַׁעַה שֶׁחִבְרוּ מְסִיִּם רִיד, לְפִיכֵן אֵין תּוֹקְעִין בְּתְפִלָּה זוֹ כְּמוֹ שְׁאֵין

רִיד רֹאה לְקַמֵּן סִי תַקְצוֹ ס"א.

רִיד יְרוּשְׁלַמִי הוֹבֵא בְרִי"ן (ו, ב) סוּדִי"ה גְמ'. וְרֹאה לְעִיל סִי תַקְפוֹ סִי"ב שֶׁאִם הֵצַר אֶת
הַצַּד הַרְחָב וְתַקַּע בּוֹ – לֹא יִצָּא, עֵינֵי שֶׁם הַטַּעַם.

רִיד שְׁצָרִיךְ לְתַקוֹעַ מֵהַצַּד הַצָּר.

רִיד תְּהִלִּים קִיח, ה.

רִיד מִשְׁמַע שֶׁהַשְּׁלִיחַ צְבוּר מִתְחִיל, וְהַקְהֵל אוֹמֵר גַּם כֵּן. וּמְנַהֵג חֲב"ד שֶׁהַתּוֹקַע אוֹמֵר
פְּסוּקִים אֵלוֹ וְהַקְהֵל אוֹמֵר אַחֲרָיו פְּסוּק בְּפִסּוּק.

רִיד תְּהִלִּים פֶּט, טז.

רִיד תְּהִלִּים שֶׁם טז-יח. טוֹר רִישׁ סִימֵן תַּקְצָא. וְכֵן מְנַהֵג חֲב"ד.

רִיד וְהַקְהֵל אוֹמְרִים עִמוֹ.

רִיד מִשְׁא"כ בִּיחִיד, כְּדִלְקַמֵּן ס"ז.

רִיד תְּרִי"ת שֶׁל תּוֹרָה (שֵׁישׁ לָנוּ סֶפֶק בֵּה מָה הֵיא, וְכִדְלַעִיל סִי תַקְצוֹ ס"א). וְרֹאה לְקַמֵּן
ס"ג.

רִיד מִשְׁנֵה לֵב, א. וְרֹאה לְקַמֵּן סִי תַקְצוֹ ס"ד: "הַבְּרִכוֹת אֵינֵן מַעֲכָבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת,
שֶׁאִם אֵינֵן יוֹדְעִים לְבִרְךְ הַבְּרִכוֹת הָאֵלוֹ – אַעֲפ"כ יִתְקַעוּ ג' סְדָרִים". וְיִתְרָה מְזוֹ רֹאה
שֶׁ, שְׁבַדִּיעַבֵּד יוֹצֵאִים י"ח תְּקִיעוֹת אֵלוֹ גַּם בְּסִיּוּם תְּפִלַּת מוֹסָף.

רִיד וְאִם כֵּן אֵין מִצַּב שְׁכוּלִם יֵהִיו יַחַד בְּסוֹף הַבְּרִכָּה, וּמִמִּילָא אֵין מְקוּם לְתַקוֹעַ.

תוקעין בַּיַחֲדֵיכֶם כְּמוֹ שֶׁתְּבַאֲרֶיכֶם, אֲלֵא מִמְתִּינִין מִלְתַּקֵּעַ עַד שֶׁיִּחְזֹר הַשְּׁלִיחַ צְבוּר אֶת הַתְּפִלָּה־כֵּחַ.

וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִין לְתַקֵּעַ ב' פְּעָמִים, אַחַת בְּתַפְלַת לַחֵשׁ וְאַחַת בְּחֲזַרְתֵּי הַשְּׁלִיחַ צְבוּר־כֵּחַ. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַהֵג אֵין לְנַהֵג כֵּן לְכַתְּחֻלָּה־רַג.

ב תְּקִיעוֹת אֵלוֹ נִקְרָאִים "תְּקִיעוֹת מְעֻמָּד"^{רלא}, לְפִי שֶׁאֵף הַשּׁוֹמְעִין צָרִיכִין לְעֻמָּד בְּעֵת שֶׁמִּיעַת תְּקִיעוֹת הַלְלוּרֵב, מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּתַקִּיעוֹת מִיֵּשֵׁב שֶׁאֵין צָרִיךְ לְעֻמָּד אֲלֵא הַתּוֹקֵעַ בְּלֶבֶד, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תַּקֵּפ"ה־רַג.

ג וְעַכְשָׁו שֶׁתִּקְנוּ לָנוּ חֲכָמִים לְצִאת מִיַּד כָּל הַסְּפָקוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּתְרוּעָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תַּק"צ־רַג עֵין שָׁם, הִזָּה מֵהָרְאוּי לְתַקֵּעַ תִּשְׁר"ת תִּשְׁר"ת לְ"מִלְכֵיּוֹת", וְכֵן לְ"זְכוּרֹנוֹת", וְכֵן לְ"שׁוֹפְרוֹת", כְּדִי לְצִאת מִכָּל הַסְּפָקוֹת שֶׁל תְּרוּעָה, אֲלֵא לְפִי שֶׁאֵין מְטָרִיחִין עַל הַצְּבוּרֵי־רַג אֵין נוֹהֲגִין לְתַקֵּעַ אֲלֵא תִשְׁר"ת לְ"מִלְכֵיּוֹת", וְכֵן לְ"זְכוּרֹנוֹת", וְכֵן לְ"שׁוֹפְרוֹת"^{רלו}, שֶׁהֵרִי בְּדָרְךְ זֶה הוּא עוֹשֶׂה כָּל הַסְּפָקוֹת שֶׁל תְּרוּעָה, וְאֵין כָּאֵן חֲשֵׁשׁ אֲלֵא (שֶׁמָּא הַתְּרוּעָה אֵינָה אֲלֵא שְׁבָרִים לְבַד וְתְרוּעָה־רַג לְבַד, וְנִמְצָא) שֶׁמָּא הוּא מְפָסִיק בֵּין תְּרוּעָה

---

^{רכו} בתפלת מוסף. אם כי לפי המנהג שתוקעים ממתנינים עד שרוב הצבור מגיעים לסוף הברכה.

^{רכז} סעיף ז.

^{רכח} ט"ז (לא נמצא כן בט"ז), ואולי צ"ל: **ריא"ז** (הובא בשלטי הגבורים י, סע"ב).

^{רכט} וכ"כ רבנו בסידורו.

^{רל} **מ"א** ריש הסימן. מהטעם האמור לעיל.

^{רלא} ראה גמרא טז, רע"ב.

^{רלב} **מ"א** שם. וראה לעיל ס"י קכד ס"ז (במוסגר): "ולכן נקראו התקיעות שבחזרת השליח צבור בראש השנה תקיעות מעומד, לפי שכל העם עומדים בחזרת השליח צבור". ומשמע שלא עומדים בגלל התקיעות, אלא כיון שבלאו הכי עומדים לכן עומדים גם בשופר. אך מכאן משמע שהעמידה היא בשביל השופר, ואולי משום שתוקעים בתפלה **שהיא בעמידה**, לכן גם השומעים צריכים לעמוד בשעת התקיעות עכ"פ.

^{רלג} סעי' א-ב, עיין שם הטעם למה התוקע צריך לעמוד.

^{רלד} סעיף ב.

^{רלה} **רמב"ם** פ"ג הי"ב. **רא"ש** פ"ד ס"י ג.

^{רלו} **רמ"א** ס"א.

^{רלז} בקונטרס השלחן הגיה: או תרועה. ובכל אופן זהו הפירוש גם בלא הגהה.

לפשוטה שלפניה או שלאחריה^{רלח}, ואין אנו חוששים לזה, כיון שכבר יצאנו ידי חובה מן התורה בתקיעות מושב, שבתקיעות ההם יצאנו מכל הספקות, כמו שנתבאר בסימן תק"צ^{רלט}.

ד ויש נוהגין^{רמ} לתקע למלכות תשר"ת פעם אחת ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת, לפי שמן התורה בין שברים בין תרועה שלנו הכל נקרא "תרועה", ואיך שיעשה אדם בין שברים לבד בין תרועה שלנו לבד הוא יוצא ידי חובתו.

ובדורות הראשונים היו מקצת מקומות נוהגין לעשות שברים, ומקצת נוהגין לעשות תרועה שלנו^{רמא}, ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן מן התורה. אלא לפי שהיה הדבר נראה כמחלקת בעיני ההמון, לכן ראו חכמים לתקן שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד, ולא יראה ביניהם דבר שנראה כמחלקת בעיני ההמון, התקינו^{רמב} לתקע תשר"ת ג' פעמים, תש"ת ג' פעמים, ותר"ת ג' פעמים, כדי לצאת מספיקות ההמון מחמת חלקת מנהגים^{רמג}.

לפיכך לא הטריחו על הצביר לתקע כדרך הזה גם בתקיעות מעמד, אלא מראין בתקיעות מעמד שכל ספקות התרועה הן נקראים "תרועה", ואדם יוצא בהם ידי חובתו, ולכך תוקעין פעם אחת תשר"ת, פעם אחת תש"ת,

---

רלח כדלעיל סי' קצ ס"ב.

רלט סעיף ב.

רמ רמב"ם פ"ג ה"י.

רמא מלבד המנהג המרכזי כנראה לתקוע תשר"ת, ולכן לא הזכירו בפנים. ועצ"ע.

רמב אולי צ"ל: והתקינו.

רמג רב האי גאון בתשובה, הובא ברא"ש פ"ד סי' י, ור"ן (י, סוע"א).

דעה זו הביא רבנו בדוקא לענין מנהג סדר התקיעות במוסף, אך לא לעיל בסי' תקצ לענין מצות התקיעה מן התורה, ומכך יש להסיק שרבנו לא מקבל דעה זו להלכה, ולא ניתן לסמוך עליה לומר שבתקיעות של תשר"ת או תש"ת או תר"ת בלבד אכן יוצא בודאות מן התורה, ולא הביאה רבנו כאן אלא לבאר מנהג התוקעים במוסף תשר"ת למלכויות, תש"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות.

ועפ"י מובן מה שלקמן סי' תקצג ס"ג כותב: "אם יודע להריע תרועה שלנו ואינו יודע לתקוע השברים – יתקע תר"ת ג' פעמים, וכן אם יודע לתקוע שברים ואינו יודע התרועה שלנו – יתקע תש"ת ג' פעמים", וכותב הטעם: **דשמא מה שהוא יודע זו היא תרועה האמורה בתורה**, ונמצא מקיים המצוה כמאמרה". ואינו מביא הטעם המובא כאן (אף לא בתור תוספת), שלפי דעה האמורה כאן **בודאי** מקיים מצוה מן התורה.

פעם אחת תר"ת, כְּדִי לְהִרְאוֹת שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מִסֻּדְרִים הִלְלוּ הֵן נְכוּנִים וְכַשְׂרִים רמ"ד.

ה יש נוהגין לתקע ג' פעמים תשר"ת ל"מלקיות", ג' פעמים תש"ת ל"זכרונות", וג' פעמים תר"ת ל"שופרות".

וְיֵשׁ נוֹהֲגִין רמ"ה לתקע תשר"ת תש"ת תר"ת ל"מלקיות", וְכֵן ל"זכרונות", וְכֵן ל"שופרות". וּמִנְהַג זֶה הוּא הַמְּבַחֵר שֶׁבַּמְּנִהְגִים רמ"ו.

וּנְוֹהֲגִים לוֹמַר בְּכָל פֶּעַם שֶׁתּוֹקְעִין : "הַיּוֹם הִרְתָּ עוֹלָם וְכוּ'", "אֶרֶשֶׁת שְׁפָתַינִי וְכוּ'".

וְאֶפְלוּ כְּשֶׁחָל בְּשֶׁבֶת שְׁאִין תּוֹקְעִין רמ"ז - אוֹמְרִים "הַיּוֹם הִרְתָּ כוּ" רמ"ח, אֲבָל אִין אוֹמְרִים "אֶרֶשֶׁת כוּ" רמ"ט.

ז הַמִּתְפַּלֵּל מוֹסֵף בְּיַחֲד - אִין מִפְּסִיק כְּדִי לְתַקֵּעַ סֻדֵּר הַבְּרָכוֹת רמ"ט, וְאֶפְלוּ יֵשׁ לוֹ מִי שֶׁתּוֹקֵעַ לוֹי"ג - אִין מִפְּסִיק לְשִׁמְעָם, שְׁלֹא תִקְנוּ אֶלָּא בְּצַבּוּר.

וּמִכָּל מְקוֹם, הַתְּקִיעוֹת שֶׁחַיָּב לְשִׁמְעַ מִן הַתּוֹרָה, דְּהֵינּוּ תִשְׂרִית ג' פְּעָמִים, תִּשְׂרִית ג' פְּעָמִים, תִּשְׂרִית ג' פְּעָמִים רמ"א - טוֹב שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתָן קֹדֶם תְּפִלַּת מוֹסֵף רמ"ב.

אֶף עַל פִּי שֶׁתְּקִיעוֹת מְעַמָּד הֵן מִצְוָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים רמ"ג - אֶף עַל פִּי כֵן אִין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן כְּמוֹ שֶׁמְבָרְכִין עַל כָּל מִצְוָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים רמ"ד, לְפִי שֶׁנִּפְטָרִין

רמ"ד שו"ת ריטב"א סי' כט בסופו. הובא ב"י סי' תקצ ד"ה וכתבו הרא"ש והר"ן.

רמ"ה וכ"ה בסידור.

רמ"ו ראה לעיל סי' תקצ ס"ט שבתקיעות מעומד יעשה השברים ותרועה דתשר"ת בשתי נשימות.

רמ"ז כדלעיל סי' תקפח ס"א.

רמ"ח רמ"א ס"א.

רמ"ט גמרא לד, ב.

ר"י [טור ו] שו"ע ס"ב. בדפוסים: ט"ז שו"ע, וכנראה טה"ד.

רמ"א כדלעיל סי' תקצ ס"ב.

רמ"ב ומבואר הטעם לקמן בסוגריים. וראה לקמן סי' תקצה ס"ב.

רמ"ג כדלעיל ס"א.

רמ"ד כדלעיל סי' קנח ס"ז.

בברכה שברכו על תקיעות מישב.

וכיון שהו נפטרין בברכה אחת, לכן יש לזהר שלא להפסיק ביניהם בשיחה. ולא התוקע בלבד שברך על השופר, אלא אפלו הצבור שלא ברכו לעצמן אלא שמעו ברפת השופר מהתוקע – אף הן לא גיחו מתחלת תקיעות מישב עד אחר תקיעות מעמד^{ריח}.

ואם עבר ושא, בין התוקע בין השומעין – אין צריך לברך על תקיעות מעמד. ואף שהפוטר שתי מצות בברכה אחת ושא ביניהם צריך לחזור ולברך על מצוה השנית כמו שנתבאר בסימן חירני ובסימן כ"ה^{ריח}, מכל מקום בין שאלו התקיעות מעמד ומישב הן כעין מצוה אחת^{ריח}, שהתורה חיבה אותנו לשמע תשע תקיעות בראש השנה^{ריט}, ותקנו חכמים לשמע אותן על סדר ברכות "מלכות", "זכרונות" ו"שופרות"^{יט}, אלא כדי לערבב את השטן^{יטא} (פרוש, כדי שיתערבב מיד בתקיעות שלפני התפלה ולא יקטרג בתפלה), על כן נהגו כל ישראל לחלק את התקיעות של תורה ושל דברי סופרים לשתי פעמים, ותוקעין מישב כדי לקיים מצוה מן התורה ומברכין עליהן, וגומרין את המצוה של דברי סופרים בתקיעות מעמד שעל סדר הברכות כמו שתקנו חכמים^{יטב}.

וכיון שהו מצוה אחת ונראין כשתי מצות^{יטג}, לפיכך אין להשיח ביניהם

---

^{ריח} ראה גם לעיל סי' תקצ ס"ב.

^{ריז} סעיף כא (לענין ציצית).

^{ריז} סעיף יח (לענין תפילין).

^{ריח} בהמשך הסעיף: "מצוה אחת, ונראין כשתי מצות".

^{ריט} כדלעיל סי' תקצ ס"א.

^{יט} כדלעיל ס"א.

^{יטא} גמרא טז, רע"ב. וראה גם לעיל סי' תקפה ס"ז: "טוב לתקוע בצד ימין של פיו .. משום שנאמר והשטן עומד על ימינו, והתקיעה מערבבת השטן".

^{יטב} כלומר, תקנת חכמים היתה שיתקעו שלושים תקיעות של תורה בתפלת מוסף לפי סדר מלכויות זכרונות ושופרות, ובזה יוצאים י"ח תקיעות של תורה ושל חכמים יחד. אך בפועל התקבל המנהג לתקוע שלושים תקיעות של תורה לפני תפלת מוסף, דלא כתקנת חכמים, ומנהג זה התקבל אצל כל ישראל, ובלשון רבנו "נהגו כל ישראל" ללא יוצא מן הכלל.

^{יטג} ראה לעיל סי' תלב ס"ז, שאף במצוה אחת ממש יש אומרים שהוי הפסק, כשהוא מוכרח לגמור אותה, כמו בדיקת חמץ. וכאן אפשר דומה למצות סוכה ותפילין דלקמן.

דְּבָרִים בְּטָלִים רס"ד.

אָבֵל מֵתָר לְהַשִּׁיחַ בִּינֵיהֶם מֵעֲנִינֵי הַתַּפְּלָה וְהַתְּקִיעוֹת רס"ה, כִּינּוֹן שֶׁהוּן בְּאַמַּת
מִצְוָה אַחַת.

וְכֵן אִם עָבַר וְשָׁח אֶפְלוֹ דְּבָרִים בְּטָלִים – אֵין צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ, דְּאֵין שָׁנָה
הַפְּסֵק בְּאַמְצַע מִצְוָה אַחַת, כְּמוֹ שֶׁהַיּוֹשֵׁב בְּסִכָּה וְהַלְבוּשׁ תְּפִלִּין מֵתָר לְשׁוֹחַ,
אֵף עַל פִּי שֶׁכָּל רָגַע וְרָגַע שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִכָּה רס"ו וְלְבוּשׁ בְּתַפְּלִין רס"ז הוּא מְקַיֵּם
מִצְוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָבֵל אִם שָׁח בֵּין בְּרָכָה לְתַקִּיעוֹת מִיֹּשֵׁב, אֶפְלוֹ שָׁח מֵעֲנִינֵי הַתַּפְּלוֹת – צָרִיךְ
לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ, כִּינּוֹן שֶׁהַפְּסִיק בֵּין הַבְּרָכָה לְהַדְּבָר שֶׁמְבָרֵךְ עָלָיו. אָבֵל אִם שָׁח
מֵעֲנִינֵי הַתְּקִיעוֹת – אֵינוֹ צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ רס"ח.

ומ"מ אין להשיח כיון שנראין כשתי מצוות, הא' מהתורה והב' מד"ס.

רס"ד משמעות דבריו שהסיבה שאסור לדבר באמצע תקיעות מיושב היא מפני תקיעות
של תפלת מוסף, אבל לולי זה היה מותר לדבר באמצע תקיעות מיושב, כיון שלא שייך
הפסק באמצע המצוה.

אך בסימן תלב ס"ז הביא רבנו דעה האוסרת לדבר באמצע מצוה שיש הכרח לסיימה,
כמו בדיקת חמץ, ש"אינו דומה למשיח באמצע סעודתו כשיושב בסוכה שאין צריך
לחזור ולברך לישב בסוכה, לפי שאינו מוכרח בישיבה זו שלאחר השיחה, שאם ירצה
שלא לאכול עוד ושלא לישב בסוכה הרשות בידו, אבל בבדיקת חמץ מוכרח הוא לגמור
את הבדיקה שלאחר השיחה, שחייב לבדוק בכל המקומות שמכניסין בהן חמץ".

ולמעשה חושש רבנו שם לדעה זו לענין לכתחילה שלא לדבר באמצע בדיקת חמץ, אבל
בדיעבד אם עבר ודיבר סומך על הדעה האומרת שלא שייך הפסק באמצע מצוה כלל.
ולפי זה הוא הדין בשופר, שהרי השופר דומה בזה לבדיקת חמץ, שכן חייב הוא לתקוע
30 קולות מן התורה, ועוד קולות בתפלת מוסף כתקנת חכמים, ואם כן אינו יכול
להפסיק באמצע בדבור.

ומה שרבנו לא הביא דעה זו כאן, יש לומר משום שכאן הוא רצה לבאר שגם לדעה
המתירה לדבר באמצע המצוה, ושהעיקר להלכה כמותה, כמובא בסי' תלב, מ"מ
בתקיעת שופר גם לדידם אסור לדבר לכתחילה, כדי לא להפסיק בין תקיעות מיושב
לתקיעות מעומד.

אבל למעשה גם אלו שתוקעים רק 30 תקיעות דמיושב ולא תוקעים בתפלת מוסף,
כמו אלו המתפללים ביחידות, גם להם אסור לדבר באמצע תקיעות אלו, כדי לחשוש
לדעה האוסרת לדבר באמצע מצוה שמוכרח לסיימה, וכנ"ל.

רס"ה רמ"א ס"ג.

רס"ו ראה לקמן סי' תרלט סעי' ד, טז.

רס"ז ראה לעיל סי' לח ס"ז.

רס"ח מ"א סק"ה.

אָבֵל לְכַתְחֻלָּה אָסוּר לְשׁוּחַ בֵּין הַבְּרָכָה לְתַקִּיעָה אֶפְלוּ מֵעֲנִינֵי הַתְּקִיעוֹת, אֶלֶּא
אִם כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַיֵּם הַמְצָנָה אִם לֹא יִשִּׁיחַ, כְּגוֹן שְׂאוּמֵר "תָּנּוּ לִי
הַשׁוֹפָר", וְכִיוּצָא בְּזֶה־רִס"ט.

ח וּבִשְׁעַת הַתְּקִיעוֹת עֲצָמוֹן, בֵּין תְּקִיעוֹת מִיֵּשֶׁב בֵּין תְּקִיעוֹת מְעַמָּד, אָסוּר
לְרַקִּיעַ, לְפִי שְׁצָרִיךְ לְשִׁמְעַ כָּל הַתְּקִיעָה מֵרֵאשִׁיחַ עַד סוּפָה אֶפְלוּ הִיא אֲרַכָּה
הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תַּק"צ־רע"א.

וּלְפִיכֶךָ, אֵין לְהֵבִיא קְטָנִים שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחֲנוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעַת הַתְּקִיעוֹת,
שֶׁלֹּא יִבְלָבוּ דַעַת הַשׁוֹמְעִים. אֶךְ הַנְּשִׁים יִקְחוּ אוֹתָן אֶצְלוֹ, שֶׁהֵן פְּטוּרִין־רע"ב,
כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תַּקפ"ט־רע"ג.

ט נוֹהֲגִין שֶׁבְּתַקִּיעוֹת מִיֵּשֶׁב עוֹלָה הַתּוֹקֵעַ עַל הַבִּימָה־רע"ד וְתוֹקֵעַ שָׁם, מִפְּנֵי כְּבוֹד
הַצְּבוּר. אֶבֶל בְּתַקִּיעוֹת מְעַמָּד כֵּינּוֹן שֶׁהֵן בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה – אֵין מְטָרִיחִין אוֹתוֹ
לְעִלוֹת אֶלֶּא עוֹמֵד [בְּמִקְוֵמוֹרֵעִי] וְתוֹקֵעֵרע"ו.

י הַתְּקִיעוֹת שֶׁעַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת – לֹא יִתְקַע אוֹתָן הַשְּׁלִיחַ צְבוּר הַמִּתְפַּלֵּל
מוֹסָף, שְׁמָא יִתְבַּלְבֵּל וְלֹא יוּכַל לְחֹזֵר לְתַפְּלָתוֹ בְּלֹא טְרוּף דַּעַת־רע"ז.

אֶבֶל אִם הוּא מְבֻטָח בְּעֲצָמוֹ שֶׁחֹזֵר לְתַפְּלָתוֹ בְּלֹא טְרוּף דַּעַת־רע"ח, אוֹ שֶׁמִּתְפַּלֵּל
מִתּוֹךְ הַסְּדוּר שֶׁבְּנֻדָּאֵי הוּא מְבֻטָח־רע"ט – יוּכַל לְתַקֵּעַ אֶף אִם יֵשׁ אָדָם אַחֵר

רס"ט מ"א שם. וראה גם לעיל סי' קסז ס"ט. סי' תלב ס"ו.

רע"ב מ"א סק"ב. וראה לעיל סי' תקפג ס"ו.

רע"א ראה שם ס"י. וראה גם סי' תקפז ס"ד.

רע"ב מ"א ריש סי' תקפט.

רע"ג ס"א.

רע"ד ראה גם לעיל סי' תקפה ס"ג.

רע"ה כן הגיה בקונטרס השלחן. ובדפוסים נשמטה תיבה זו.

רע"ו רמ"א בדרכי משה סי' תקפה אות א.

רע"ז טור ושו"ע סי' תקפה ס"ד.

רע"ח טור ושו"ע שם.

רע"ט ראה גם לעיל סי' קכח סעי' ל, לב, לג.

שְׂיֹדֵעַ לְתַקֵּעַ כְּמוֹתוֹרַפ, לְפִי שֶׁהִתְקִיעָה אֵינָה הַפֶּסֶק כָּלֵל בְּתַפְלָה^{רפא}, כִּיּוֹן
שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּעַ עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת^{רפב}, אִם כֵּן הוּא צָרֵךְ הַתְּפִלָּה.

וְלִכְוֹרַפ הַתּוֹקֵעַ תְּקִיעוֹת מִיָּשֵׁב רָאוּי שֶׁיִּתְקַע גַּם כֵּן תְּקִיעוֹת מְעַמְד^{רפד},
שֶׁהַמִּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ גְּמַר^{רפה}, אֶלָּא אִם כֵּן שֶׁהוּא שְׁלִיחַ צְבוּר
הַמִּתְפַּלֵּל מוֹסֵף וְאֵינוֹ מְבַטֵּחַ שְׁחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ בְּלֹא טְרוּף דַּעַת.

יא בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּדוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִים לְתַקֵּעַ בְּסֵתֵם,
וְאִם כֵּן זָכָה מִיָּד בְּכָל הַתְּקִיעוֹת אֶפְלוֹ שֶׁל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת מִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאֵר^{רפי},
וְאִין לְהַעֲבִיר הַמִּצְוָה מִמֶּנּוּ.

אֲבָל עֲכָשׁוּ שֶׁנִּוְהָגִין בְּקִצָּת מְקוֹמוֹת לִתֵּן הַתְּקִיעוֹת שֶׁמְעַמֵּד לְאַחַר, אִם כֵּן
מַעוֹלָם לֹא זָכָה הָרֵאשׁוֹן בְּתְקִיעוֹת מְעַמֵּד, וּמִתֵּר לִתֵּן אוֹתוֹ לְאָדָם אַחֵר בְּכָל
מְקוֹם^{רפז}.

---

^{רפ} מ"א סי' קכח סקכ"ט וסקל"א.

^{רפא} לכן מותר לשליח צבור לתקוע באמצע חזרת הש"צ.

^{רפב} כפי תקנת חכמים כדלעיל סי"א.

^{רפג} כלומר, כיון שאין חיוב על השליח צבור לתקוע בשופר, ומאידך גם אין עליו איסור
אם הוא מובטח לחזור בתפלתו.

^{רפד} רמב"ם פ"ג הי"א. והכוונה, בין אם הוא שליח צבור ובין אם הוא אדם אחר.

^{רפה} ירושלמי ר"ה פ"א הי"ח.

^{רפו} המתחיל במצוה אומרים לו גמור.

^{רפז} מ"א סק"ז.